

Vastaus kirjalliseen kysymykseen 124/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen hallitusohjelmassa olevasta vihapuhekirjauksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mauri Peltokankaan /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 124/2019 vp:

Mitä hallitusohjelmakirjauksen vihapuhe konkreettisesti tarkoittaa, mikä taho sen määrittelee ja

aikooko hallitus ottaa huomioon mahdolliset tulkintavirheistä aiheutuvat ongelmat vihasen puheen ja vihapuheen välillä lainsäädäntöä valmistellessaan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vihapuhe-termiä ei ole määritelty kansallisessa lainsäädännössä. Vihapuhe-termiä käytetään yleiskielessä kattokäsitteenä viittaamaan viesteihin, jotka sisältävät esimerkiksi eri ryhmiä koskevia kielteisiä yleistyksiä, kuten ennakkoluuloja. Euroopan neuvoston vihapuhetta koskevan suosituksen mukaan vihapuheella tarkoitetaan sellaista ilmaisua, jolla levitetään, yllytetään, edistetään tai oikeutetaan rotuvihaa, muukalaisvihaa, antisemitismiä tai muunlaista vihaa, joka perustuu suvaitsemattomuuteen, mukaan lukien suvaitsemattomuus, jota ilmaistaan vihamielisenä kansallismielisyytenä ja etnosentrisyytenä, syrjintänä ja vihamielisyytenä vähemmistöjä, maahanmuuttajia ja maahanmuuttajataustaisia vastaan.

Vihapuhe voi täyttää rikoslaissa (39/1889) mainitun rikoksen tunnusmerkistön, jolloin se on rangaistavaa. Kyseessä voi olla esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan, kunnianloukkaus tai laitton uhkaus. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan –rikoksesta voi olla kyse, jos esimerkiksi internetissä esitetään toivottavana tai hyväksyttävänä, että tiettyihin ryhmiin kuuluviin ihmisiin kohdistetaan väkivaltaa. Myös ihmisten vertaaminen eläimiin tai vahvat yleistyksiset, jossa esimerkiksi tietty ryhmä esitetään vaarallisena, rikollisena, tautien levittäjänä tai alempiarvoisena, voivat täyttää kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikoksen tunnusmerkistön. Sillä ei ole merkitystä, onko viesti esitetty vihasesti vai ei.

Vihapuhe, joka ei täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä, voi olla lain mukaan kiellettyä, esimerkiksi yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) tai naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa (609/1986) tarkoitettuna häirintänä. Näissä tapauksissa seuraamuksena voi olla kieltö jatkaa lain vastaista toimintaa sekä hallinnollinen sanktio.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen 124/2019 vp

Sanan- ja mielipiteenvapaus ovat keskeisiä perus- ja ihmisoikeuksia. Sananvapauden käyttöön liittyy kuitenkin oikeuksia ja velvollisuuksia, eikä oikeuksia saa käyttää väärin.

Muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on linjannut, minkälaiset lausunnot eivät kuulu suojatun sananvapauden piiriin. Tämän mukaisesti sananvapauteen ei kuulu oikeutta levittää rangaistavaa tai laitonta vihapuhetta. Sen sijaan esimerkiksi maahanmuutto- tai kotouttamispolitiikan kärkeväkin arvostelun katsotaan kuuluvan sananvapauden piiriin. Myös kansalliset tuomioistuimet ovat osaltaan arvioineet, missä kulkee sananvapauden rajat. Vuonna 2018 kaikki syytteet kiihottamisesta kansanryhmää vastaan johtivat langettaviin tuomioihin. Sellaisia kansallisia tuomioita, joissa kiihottaminen kansanryhmää vastaan oli päärikosnimike, oli 31. Joidenkin tuomioiden perusteluissa on käytetty myös yleiskielessä yleistynyttä vihapuhe-sanaa.

Hallitusohjelmaan on kirjattu monia viharikoksiin ja vihapuheeseen liittyviä toimia. Lainsäädäntöhankkeissa tulee ottaa huomioon yleinen vaatimus perusoikeusliitännäisten säännösten täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta.

Helsingissä 9.10.2019

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson